

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 09 | pp. 452-459 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

MEHMONXONA XO'JALIKLARI SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH

Ergashev Rahmatulla Xidirovich

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti professori, i.f.d.

Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti katta o'qituvchisi

Annotatsiya: maqolada mehmonxona xo'jaliklari samaradorligini baholash mexanizmlarini takomillashtirish xususida tadqiqot natijalari bayon etiladi. Turizm va mehmonxonalar faoliyatiga oid me'yoriy hujjatlar tahlili amalga oshirilgan. O'zbekiston Respublikasi va Qashqadaryo viloyati bo'yicha mehmonxonalar statistik tahlili keltirilgan. Mehmonxona xo'jaliklari samaradorligini baholash mexanizmlarini takomillashtirish yuzasidan xulosa va takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: mehmonxona, xizmat, mexanizm, samaradorlik, iqtisodiyot, turizm, xo'jalik, joylashtirish, mehmon, turist.

Kirish.

Turizm sanoati jahon iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, turli mintaqalarda xizmatlar sektori rivojlanishini rag'batlantiradi. Mehmonxona xo'jaliklari bu sektorning eng asosiy bo'g'inidir. Ular o'zining ko'p qirrali faoliyati bilan nafaqat turizm, balki iqtisodiyotning boshqa sohalariga ham ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli mehmonxona xo'jaliklarining samaradorligini baholash tizimini yanada takomillashtirish zaruriyati ortib bormoqda.

Mehmonxona xo'jaliklari samaradorligini baholashning dolzarbligi, avvalo, bu tizimning murakkab va ko'p qirrali tuzilishi bilan bog'liq. Mehmonxona faoliyati iqtisodiy, moliyaviy, ma'naviy va boshqaruv yo'nalishlarini qamrab oladi. Shuningdek, mehmonxona xizmatlari nafaqat moddiy resurslar, balki inson kapitali, mehmonlar tajribasi va xizmat ko'rsatishning umumiy sifatiga asoslanadi. Bu jihatlarda samaradorlikni baholash jarayonida keng qamrovli mexanizmlardan foydalanishni talab qiladi. Faqat moliyaviy ko'rsatkichlarga e'tibor qaratish yetarli emas, chunki xizmat ko'rsatishning sifati, mehmonlar qoniqishi, brend imiji kabi noan'anaviy omillar ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Mehmonxona xo'jaliklari samaradorligini baholash mexanizmini takomillashtirishning asosiy maqsadi – mehmonxonalar faoliyatini kompleks tahlil qilish, ichki va tashqi omillarni hisobga olgan holda samaradorlikni oshirish yo'llarini aniqlashdan iboratdir. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy baholash tizimlari turli ko'rsatkichlarga asoslanib ishlab chiqiladi. Ushbu ko'rsatkichlar moliyaviy barqarorlik, xizmat sifati, mijozlar bilan aloqalar, resurslardan oqilona foydalanish, ekologik

barqarorlik kabi omillarni qamrab olishi kerak. Har bir omilning ahamiyatini hisobga olish, mehmonxonalar uchun uzoq muddatli strategiyalarni ishlab chiqishda asosiy rol o'ynaydi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi.

Turizm va uning tarkibidagi mehmonxonona xo'jaliklarining iqtisodiyotdagi o'rni haqida ko'plab xorij va mahalliy olimlar tadqiqot olib borishgan. Jumladan, mehmonxonona xo'jaliklarining nazariy va metodologik asoslari va ular bilan bog'liq muammolarni xorijlik olimlardan Dj.Bouen, F.Kotler, Dj.Meykens [1], A.E.Saak, Yakimenko M.V. [2], V.G.Fedtsov [3] va boshqalar tadqiq etishgan.

Raximov H.A. o'zining dissertatsion tadqiqotlarida "Turizm va mehmonxonona xo'jaligi bir sohaning tarkibiy qismlaridir. Mehmonxonona ehtiyojning oshib borishi bevosita turizmning rivojlanishi bilan bog'liqdir. Jahon amaliyotidan ma'lumki, turizmni rivojlantirish orqali mamlakat iqtisodiyotining o'sishiga, kam taraqqiy etgan hududlarning rivojlanishiga, aholi bandligining oshishiga, turmush madaniyatining yuksalishiga olib keladi" [4], -deb ta'kidlaydi.

E'tirof etish kerakki so'nggi yillarda O'zbekistonda turizm sohasida bir qator sharoit va imkoniyatlar yaratilgan bo'lishiga qaramasdan, bu boradagi mavjud salohiyatdan to'liq foydalanilmayotgani ham kuzatilmoqda. Bu ayniqsa xorijiy va ichki turistlarning sayohati mobaynida yoki mavsumiy hamda doimiy ravishda o'tkazilib kelinadigan festivallar davrida mehmonxonona nomerlarining yetishmasligi, nomerlarning oldindan bronlashtirilganligi, mehmonxonada ko'rsatiladigan xizmatlar sifatining pastligi bir qancha muammolarga sabab bo'lishi bilan belgilandi [5].

Tadqiqotchi L.Sh.Mirzayeva fikricha, so'nggi besh yil ichida O'zbekistonda mehmonxonona xizmatlari bozori jadal rivojlanmoqda. Poytaxtda xususiy mehmonxonalar soni ortib bormoqda, sobiq mehmonxonalar rekonstruksiya qilinmoqda. Afsuski, mehmonxonalar soni o'sishi har doim ham xizmat ko'rsatish sifati va darajasining o'sishi bilan birga kelmaydi [6], -degan g'oyani ilgari suradi.

Mehmonxonalarda samaradorlik parametrik va no-parametrik metodologiyalar orqali baholanadi, bunda texnik samaradorlik, mehmonxonona xonalari va xodimlar kabi o'zgaruvchilar hamda turli samaradorlik ko'rsatkichlariga e'tibor qaratiladi. Bu metodlar mehmonxonaning qancha xonasi yoki qancha xodimi borligi kabi omillarga qarab, uning xizmat ko'rsatish darajasini va ishlash samaradorligini baholaydi [7].

Tadqiqot metodologiyasi.

Biz tadqiqotlarimizni olib borish jarayonida kuzatish, jamlash va guruhlash, taqqoslash, ekspert baholash usuli, analiz va sintez metodlaridan keng foydalandik. Xorij va mamlakatimizning yetakchi olimlari tadqiqotlari va adabiyotlari tahlilini o'tkazdik. Turizm va mehmonxonona xo'jaliklari faoliyatiga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlarni tahlil qildik. Shuningdek, tadqiqotlarimiz natijadorligini ta'minlash maqsadida soha vakillaridan so'rovnomalar oldik hamda mehmonxonalar faoliyatiga taalluqli mobil ilovalar va internet saytlari xizmatlari faoliyatini o'rgandik va ularning mehmonxonona xo'jaliklari samaradorligiga ta'sirini baholadik.

Tahlil va natijalar.

Mehmonxonona xo'jaliklarining mamlakat iqtisodiyoti uchun ahamiyati yuqori hisoblanadi va bu ko'plab omillar orqali namoyon bo'ladi. Avvalo, turizm sohasi

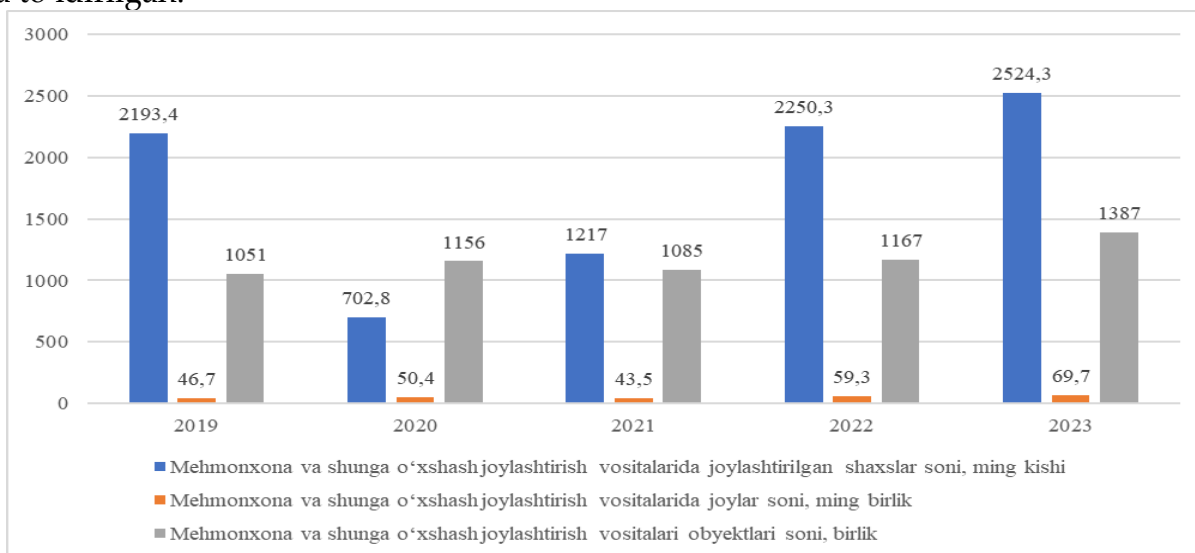
iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi va mehmonxonalar bu sohaning ajralmas qismi sifatida xizmat ko'rsatadi. Turizm sanoati mamlakatga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, savdo aylanmasini oshirish, milliy mahsulotlarni eksport qilish kabi iqtisodiy jarayonlarda muhim rol o'ynaydi. Mehmonxonalar esa turistlarga xizmat ko'rsatish, ularga qulay shart-sharoit yaratish orqali ushbu jarayonni yanada tezlashtiradi.

Birinchi navbatda, mehmonxona xo'jaliklari turizm sohasi orqali milliy iqtisodiyotga bevosita daromad keltiradi. O'zbekiston misolida, mehmonxonalar mamlakatga keluvchi turistlar sonining ko'payishi bilan bog'liq holda o'z xizmatlaridan tushgan daromadlar orqali milliy yalpi ichki mahsulot (YAIM)ga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Xorijiy turistlarning mamlakatga olib kirgan valyutasi mahalliy iqtisodiyotning boshqa sohaslariga ham tarqaladi va umumiy iqtisodiy o'sishga yordam beradi.

Ikkinchidan, mehmonxona xo'jaliklari ko'plab yangi ish o'rinlarini yaratadi. Mehmonxona sohasida band bo'lgan kadrlar soni turizm rivojlangan sari oshib boradi. Bu o'z navbatida ishsizlik darajasini pasaytiradi va aholining turmush darajasini yaxshilaydi. Aholi o'rtasida xorijiy til bilish darajasining oshishi, dunyoqarashning o'zgarishi va zamonaviy madaniyatning o'zlashtirilish jarayonlari tezlashadi. Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatuvchi xodimlar uchun treninglar, malaka oshirish dasturlari tashkil qilinadi, bu esa inson kapitali rivojlanishiga zamin yaratadi.

Mehmonxona xo'jaliklari mahalliy bizneslar bilan hamkorlik qilish orqali ichki bozorning rivojlanishiga xizmat qiladi. Mahalliy yetkazib beruvchilar – oziq-ovqat mahsulotlari, tovarlar, xizmat ko'rsatish sohasi – mehmonxonalariga zaruriy resurslarni yetkazib beradi. Bu esa kichik va o'rta biznesni rivojlantirishga turtki beradi.

Biz dastlab tadqiqotlarimizni O'zbekiston Respublikasida faoliyat olib borayotgan mehmonxona va shunga o'xshash joylashtirish vositalari obyektlari soni, ularda joylashtirilgan shaxslar soni hamda ulardagi mavjud sonini o'rganishdan boshladik (1-rasm). Tahlillarga ko'ra, 2023 yilda mehmonxonalar bo'yicha o'rtacha joylar soni 50,25 tani tashkil etgan, har bir mehmonxonaga o'rtacha 1819,97 kishi joylashtirilgan va har bir mehmonxonada o'rtacha yuklama 2,61 baravarga teng bo'lgan, ya'ni har bir joy bir necha marta to'ldirilgan.

1-rasm. O'zbekiston Respublikasida mehmonxona va shunga o'xshash joylashtirish vositalari [8].

Yuqoridagi ko'rsatkichlarni tahlil qilish orqali O'zbekiston mehmonxona sohasining hozirgi holati va kelajak istiqbollariga oid quyidagi xulosalarni keltirish mumkin:

- **mehmonxonalar joylarining yuqori yuklamasi**, ya'ni to'ldirish darajasining 3621,66 % ga teng bo'lgani shuni ko'rsatadiki, mehmonxonalaridagi joylar bir necha marotaba to'ldirilgan. Bu yuqori talab va mehmonxonalar xizmatlaridan faol foydalanilayotganini bildiradi. Ushbu raqamdan kelib chiqib aytish mumkinki, mehmonxonalar jiddiy yuklama ostida ishlamoqda va joylarning yetishmasligi muammosi kuzatilmoqda;

- **mehmonxonalar bo'yicha o'rtacha yuklama** 50 ta joyga ega, lekin bu joylar yil davomida 1819 kishiga xizmat ko'rsatgan. Bu esa mehmonxonalar turistik talabni qondirishda muayyan qiyinchiliklarga duch kelayotganidan darak beradi;

- yuqori talab va mavjud joylar sonining yetarli bo'lmagani mehmonxona biznesining kelajakda rivojlanishi uchun katta imkoniyatlar borligini ko'rsatadi. Yangi mehmonxonalar qurilishi, mavjudlarini kengaytirish va xizmat sifatini oshirish bugungi kunda zaruratga aylanmoqda.

Lekin, bu raqamlar turistlar oqimi ko'p bo'lgan hududlarga mos bo'lib, qolgan hududlarda teskari ahamiyat kasb etgan. Quyida biz Qashqadaryo viloyati misolida bu ko'rsatkichlarga batafsil to'xtalib o'tamiz (1-jadval).

1-jadval

Qashqadaryo viloyatidagi mehmonxona va shunga o'xshash joylashtirish vositalari (obyektlar) soni [9].

birlik

Hududlar nomi	Yillar				
	2019	2020	2021	2022	2023
Qashqadaryo viloyati	62	45	31	43	63
Qarshi sh.	40	25	17	17	24
Shahrisabz sh.	8	8	6	7	10
<i>tumanlar</i>					
G'uzor	2	1	1	2	2
Dehqonobod	3	-	-	2	5
Qamashi	-	-	-	1	2
Qarshi	1	1	1	-	2
Koson	1	2	2	2	2
Kitob	2	3	2	9	12
Mirishkor	-	-	-	-	-
Muborak	3	2	-	-	-
Nishon	1	1	1	1	1
Kasbi	-	-	-	-	-
Ko'kdala	-	-	-	-	-
Chiroqchi	-	-	1	1	-
Shahrisabz	-	2	-	1	3
Yakkabog'	1	-	-	-	-

Qashqadaryo viloyatida pandemiya davrigacha bo'lgan muddatda mehmonxonalar soni o'sish tendentsiyasiga ega bo'lib, pandemiya boshlangan davrdan boshlab ko'plab mehmonxonalar o'z faoliyatlarini yakunladi. 2023 yil holatiga mehmonxonalarning 38 foizi Qarshi shahrida, 16 foizi Shahrisabz shahrida va 19 foizi Kitob tumanida joylashgan. Viloyatning Mirishkor, Muborak, Kasbi, Ko'kdala, Chiroqchi va Yakkabog' tumanlarida mehmonxonalar faoliyati umuman yo'lga qo'yilmagan. Ushbu hududlarning jozibardorligi, imkoniyatlari, tabiati, iqlimi, joylashuvi va boshqa jihatlari mehmonxonalarga bo'lgan talabni taqozo etadi, lekin ushbu jihatlarni ko'rsata olish hamda imkoniyatlardan oqilona foydalana olish lozim. Shuningdek, mehmonxona boshqaruv xodimlarini kiruvchi (chiquvchi) turistik safarlar uchun hisoblash, joylashtirish vositalari bo'yicha to'ldirish koeffitsientini hisoblash va turizmga fizik hajm indeksini hisoblash usullarini [10] hisoblashga o'rgatish lozim.

O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi huzuridagi O'zbekiston texnik jihatdan tartibga solish agentligi direktorining 05-1560-son buyrug'iga asosan, O'z DSt 3296:2023 qayd raqamli O'zbekiston Respublikasi Davlat standarti ishlab chiqilgan bo'lib, mazkur davlat standarti mehmonxonalar, turistik bazalar va majmualar, dam olish uylari va zonalari, pansionatlar, kempinglar, motellar, mehmon uylari, sanatoriylar hamda mehmonxona xizmatlari (joylashtirish bo'yicha xizmatlar) ko'rsatiladigan boshqa obyektlar, shuningdek joylashtirish vositasi sifatida tunash uchun jihozlangan yer usti transportini balli asosda tasniflash tizimini belgilaydi. Shuningdek, unda "joylashtirish vositalari - mehmonxonalar, turistik bazalar va majmualar, dam olish uylari va zonalari, pansionatlar, kempinglar, motellar, mehmon uylari, sanatoriylar hamda mehmonxona xizmatlari (joylashtirish bo'yicha xizmatlar) ko'rsatiladigan boshqa obyektlar, shuningdek joylashtirish vositasi sifatida tunash uchun jihozlangan yer usti transporti" [11], -deb ta'rif berilgan.

Tahlillarga ko'ra, Qashqadaryo viloyatidagi mehmonxona va shunga o'xshash joylashtirish vositalarining barqaror faoliyati hududlardagi turistik faoliyatni amalga oshiruvchi tashkilotlar soniga ham bog'liq. Viloyatda 2023 yilda 8 ta tashkilot turistik faoliyatni amalga oshirgan, shundan Qarshi shahrida 2 ta, Shahrisabz shahrida 3 ta, Dehqonobod, Kitob va Ko'kdala tumanlarida 1 tadan tashkilot turistik faoliyatni amalga oshirgan. Viloyatning qolgan hududlarida turistik faoliyat bilan shug'ullanadigan birorta tashkilot ro'yxatdan o'tmagan.

Bugungi kunda raqamlashtirish va texnologiyalar tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan bir paytda, mehmonxona xo'jaliklarining samaradorligini oshirish uchun innovatsion yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etmoqda. Avtomatlashtirilgan tizimlar, masalan, mehmonlar bilan aloqalarni boshqarish tizimlari, buxgalteriya va moliyaviy hisobotlarni boshqarish uchun sun'iy intellekt asosida ishlovchi dasturlar samaradorlikni oshirish va resurslarni tejash imkonini beradi. Bu jarayonlar samaradorlikni baholash tizimlariga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Ularning integratsiyasi nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlarga, balki mehmonlar tajribasi, marketing va boshqa ko'rsatkichlarga asoslangan tahlillarni amalga oshirishga imkon beradi.

Mehmonxona xo'jaliklari samaradorligini baholashda ekologik omillarni ham inobatga olish bugungi kun talablariga mos keladi. Barqaror rivojlanish va ekologik mas'uliyat bugungi kunda nafaqat ijtimoiy, balki iqtisodiy samaradorlik mezonlariga ham

kiradi. Mehmonxonalar energiyani tejash, chiqindilarni kamaytirish va ekologik toza xizmatlar ko'rsatish orqali nafaqat xarajatlarni qisqartirish, balki o'z mijozlarining ekologik mas'uliyatini oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

2024 yil yakunigacha Qashqadaryo viloyatida jami 1314 o'rinli 31 ta mehmonxona qurib ishga tushurilishi belgilangan bo'lib, shundan 8 tasi Qarshi shahrida, 1 tasi Kasbi tumanida va 22 tasi Shahrisabz tumanida o'z faoliyatini boshlaydi.

Biz tadqiqotlarimizning natijadorligini oshirish maqsadida mehmonxonalar faoliyatini tahlil qildik. Tadqiqotlarni Qashqadaryo viloyatida joylashgan mehmonxonalarda olib bordik. Bugungi kunda iqtisodiyotga raqamli texnologiyalarning keng miqyosda kirib kelishi mehmonxona biznesida ham o'z aksini topa boshladi. Biz xorijiy davlatlar va mamlakatimizda sayyohlar tomonidan ommaviy ravishda foydalanib kelinayotgan <https://mybooking.uz> sayti orqali 2024 yil noyabr oyining 20-21 kunlarida 1 xonalik 1 nafar mehmonga mo'ljallangan mehmonxonalar taklifini o'rgandik. Tizim ro'yxatga olingan 15 ta mehmonxonadan 13 tasini bizga taklif etdi va bu ma'lumotlarni biz quyidagi jadvalda ifodaladik (2-jadval).

2-jadval

Qashqadaryo viloyatidagi mehmonxona xizmatlari haqida ma'lumot¹

T/r	Mehmonxona nomi	1 xonalik 1 kishiga mo'ljallangan xonaning 1 kechalik bahosi, ming so'm	Shahar markazigacha bo'lgan masofa, km
Qarshi shahri			
1	SNAM	240	3,6
2	Reikartz Qarshi	350	0,7
3	Grand Star	250	0,8
4	Grand Sarbon	397,5	3,1
5	Afrosiyob Karshi	336	1,3
6	Royal Afrosiyob	260	6,2
7	Sultan	640	1,5
8	Naxshab	450	2,4
9	Hostel status	350	0,9
10	Oqshom plaza	336	0,2
11	Saroy palace	300	2
12	Oqsaroy	392	0,7
13	Arbat	550	1,8
Shahrisabz shahri			
1	Tumor	300	2,1
2	Ali mehmon uyi	200	0,5
3	Maqom plaza	300	0,6
4	Bek	140	2,8
5	Kesh palace	336	0,6

¹ Muallif taqdiqotlari asosida tuzildi.

Viloyatda tahlil qilingan mehmonxonalarining 13 tasi wi-fi, 9 tasi restoran, 4 tasi cho'milish havzasi, 6 tasi sauna, 2 tasi fitness, 1 tasi bolalar maydonchasi, 11 tasi anjumanlar zali, 9 tasi lift, 10 tasi oilaviy xonalar, 2 tasi transfer, 11 tasi tashqi avtoturargoh, 3 tasi gidromassajli vanna va 8 tasi master hamda viza card orqali to'lov xizmatlarini taklif etayotganligi aniqlandi. Hozirgi kunda Qashqadaryo viloyatida sayyohlik va turizm sohasida xizmatlar va tajribalarni baholash va sharhlovchi "Tripadvisor" nomli onlayn platformaning "Trip advisor traveler rating" reytingiga ega bo'lgan 3 ta mehmonxona mavjud. Lekin, o'rganishlarga ko'ra, viloyatda mavjud mehmonxonalar ularga yulduzlar taqdim etadigan UNWTO (Birlashgan millatlar xalqaro sayyohlik tashkiloti) va boshqa turizm sohasidagi xalqaro tashkilotlar bilan aloqa o'rnatmaganligi aniqlandi. Mehmonxonalarda yulduzlar sonining mavjud bo'lishi ular xizmatidan foydalanuvchilar sonining oshishiga va moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlarining ijobiy tomonga siljishiga olib keladi.

Mehmonxonalarda yulduzlar soni mehmonxonaning xizmat ko'rsatish darajasi, qulayliklari, xizmatlari va boshqa ko'rsatkichlarga qarab belgilanadi. Yulduzli mehmonxonalar xalqaro standartlarga asoslangan holda baholanadi. Ular quyidagi omillarga asoslanadi:

- xonalar soni, ularning o'lchamlari, mebel, sanitariya va gigienik sharoitlari;
- 24 soat xizmat ko'rsatish, xonani tozalash, konfort xizmatlari (masalan, kafe, restoranda ovqatlanish), sport zallari, spa, basseyn va boshqa qulayliklar;
- xavfsizlik xizmati, yangilangan qurilmalar va yong'inga qarshi tizimlar;
- mehmonxonaning strategik joylashuvi, ya'ni sayyohlar uchun qulay bo'lishi;
- biznes markazlari, konferensiya zallari, transport xizmatlari va boshqa qo'shimcha xizmatlarning mavjudligi.

Yulduzlar soni ko'paygan sari mehmonxonaning xizmat darajasi va qulayliklari oshadi, bu esa sayyohlar uchun yanada jozibador joylarning yaratilishi hamda ko'payishiga olib keladi. Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida yulduzli mehmonxonalar Toshkent, Samarqand, Buxoro va Xiva kabi shaharlarda joylashgan bo'lib, ular sayyohlar uchun keng imkoniyatlar taqdim etib kelmoqda.

Xulosa va tavsiyalar.

Mehmonxona xo'jaliklari samaradorligini baholash zamonaviy turizm sanoatining muhim yo'nalishlaridan biridir. Samaradorlikni baholash jarayonida moliyaviy ko'rsatkichlar, mehmonlarning mehmonxona xizmatlaridan qoniqish darajasi, xizmat sifati, resurslardan foydalanish samaradorligi, operatsion jarayonlar va ekologik mas'uliyat kabi omillar katta ahamiyat kasb etadi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasiga asoslanib, texnologiyalarni joriy etish, sun'iy intellektdan foydalanish, avtomatlashtirish va ekologik toza yechimlar mehmonxona faoliyatini optimallashtirishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, xodimlar malakasini oshirish ham yuqori samaradorlikni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Yuqorida amalga oshirgan tahlillarimiz va ular asosida olingan natijalardan kelib chiqib mehmonxonalar faoliyati samaradorligini oshirish maqsadida quyidagi taklif va tavsiyalarni ishlab chiqdik:

- mehmonxonalarda raqamli texnologiyalardan keng foydalanishni yo'lga qo'yib, avtomatlashtirilgan xizmatlarni joriy etish orqali mehmonlar bilan o'zaro aloqalarni optimallashtirish va operatsion xarajatlarni kamaytirish kerak;

- mijozlarning fikrlari asosida xizmat ko'rsatish standartlarini yaxshilashga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim;

- energiya samaradorligini oshirish, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik barqarorlik yo'nalishida faoliyat yuritish orqali mehmonxonaning ekologik mas'uliyatlilik imidjini shakllantirish mumkin;

- mobil ilovalar, virtual yordamchilar va boshqa zamonaviy texnologiyalarni kengroq tatbiq etish orqali mehmonlar uchun xizmatlarni oson va qulay qilib yaratish kerak. Bu jarayon xizmat sifatini oshirish va tezkorlikni ta'minlashda katta imkoniyatlar yaratadi.

Ushbu takliflarni amalga oshirish orqali mamlakatimizda mehmonxona xo'jaliklarining samaradorligini sezilarli darajada oshirish, ularning raqobatbardoshligini mustahkamlash va mijozlarga yuqori darajadagi xizmat ko'rsatishni ta'minlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Боуэн Джю, Котлер Ф., Мейкунс Дж. Маркетинг. Гостеприимство и туризм. / Пер. с англ. –М.: ЮНИТИ, 1998.
2. Саак А.Э., Якименко М.В. Менеджмент в индустрии гостеприимства (гостиницы и рестораны). – СПб.: Питер, 2007. –С. 432.
3. Федцов В.Г. Культура гостинично-туристического сервиса. –Ростов н/Д: "Феникс", 2008. –С. 503.
4. Raximov H.A. Mehmonxona xo'jaliklarida samaradorlikni baholash va tahlil qilishni takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. Samarqand, 2018. 131 b.
5. Mardonova Dilrabo Shirinboyevna (2023). MAMLAKATIMIZDA MEHMONXONA BIZNESINING HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINING TAHLILI, MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI. Экономика и финансы (Узбекистан), (2 (162)), 10-16. doi: 10.34920/eIf/vOL_2023_ISSue_2_2
6. Mirzayeva, L. (2024). O'zbekistonda mehmonxona sohasidagi mahalliy boshqaruv tizimini takomillashtirish yo'llari. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 1(1). https://doi.org/10.55439/GED/vol1_iss1/a872 (604-bet).
7. Mara, E., Vidali., Angeliki, N., Menegaki., Nisar, Ahmad. (2024). 2. Parametric and non-parametric measurement of efficiency in hotel industry: A systematic literature review. Journal of Economic Surveys, doi: 10.1111/joes.12653
8. www.stat.uz –O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi rasmiy sayti.
9. Qashqadaryo viloyati Statistika boshqarmasi ma'lumolari. Qarshi. 2024 yil 186 b.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi direktorining 2024 yil 31-maydagi "Turizm statistikasi bo'yicha uslubiy nizomni tasdiqlash to'g'risida"gi 133-buyruq.
11. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi huzuridagi O'zbekiston texnik jihatdan tartibga solish agentligi direktorining 07.07.2023 yildagi 05-1560-son buyrug'i.

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

